

Instytut Pamięci Narodowej

<https://ipn.gov.pl/pl/dla-mediow/komunikaty/188881,TEKST-AUDIO-80-rocznica-buntu-w-Treblince.html>
02.03.2026, 00:50

[TEKST + AUDIO] 80. rocznica buntu w Treblince

2 sierpnia 1943 r. więźniowie niemieckiego obozu zagłady Treblinka II podjęli próbę wydostania się na wolność. Był to jeden z najważniejszych aktów oporu Żydów w obliczu Holokaustu.

31.07.2023

W okolicy wsi i stacji kolejowej Treblinka – nieco ponad 100 kilometrów na północny wschód od Warszawy – istniał od lata 1941 r. niemiecki karny obóz pracy (Treblinka I), w którym początkowo osadzono głównie Polaków. Gdy rok później, w ramach akcji „Reinhardt”, niemieckie władze postanowiły zgładzić wszystkich Żydów z centralnych ziem okupowanej Polski, utworzono w pobliżu obóz zagłady Treblinka II. Jego załoga składała się z Niemców i Austriaków oraz kompanii strażników, głównie pochodzenia ukraińskiego.

Pierwszy transport Żydów dotarł tam 23 lipca 1942 r. z getta warszawskiego. Większość przybyłych natychmiast kierowano na śmierć w komorach gazowych. Niektórych jednak czasowo pozostawiano przy życiu i zmuszano do obsługi obozu, w tym segregacji mienia zrabowanego zamordowanym.

Do sierpnia 1943 r. w obozie Treblinka II Niemcy zgładzili nie mniej niż 780 tys. osób (według niektórych źródeł – nawet około miliona). Zdecydowaną większość stanowili polscy Żydzi – zginęło ich tu więcej niż w Auschwitz, Kulmhof, Bełżcu, Sobiborze czy na Majdanku.

Ofiary były bezbronne i do końca przekonywane przez Niemców, że trafiły do obozu pracy. Ci jednak, których skierowano do komand roboczych, zdawali sobie sprawę z tego, jaki czeka ich los. W tej sytuacji wśród więźniów zawiązała się konspiracja. Zdołali oni zgromadzić pewną liczbę narzędzi potrzebnych do sforsowania drucianego ogrodzenia.

Po południu 2 sierpnia 1943 r. w obozie wybuchł zbrojny bunt, trwający nie dłużej niż pół godziny. Więźniowie wynieśli broń z wartowni, zaatakowali strażników i podpalili zbiornik z paliwem. „Cała Treblinka stanęła w płomieniach. [...] Biegając od drzewa do drzewa i ostrzeliwując się, dotarliśmy do sterty porąbanego drewna. [...] Potem wraz z innymi biegłem w stronę wyjścia [...]. Z dwóch stron z wież wartowniczych cały czas padały na nas kule z karabinu maszynowego” – wspominał Samuel Willenberg (1923–2016), jeden z uczestników buntu.

Spośród 840 więźniów, którzy przebywali tego dnia w obozie, uciec zdołało około dwustu. Końca wojny doczekała co najwyżej połowa.

Po sierpniu 1943 r. Niemcy stopniowo rozebrali wszystkie obozowe zabudowania i instalacje. Teren zaorano i zasiano łubinem.

Historię niemieckich nazistowskich obozów Treblinka I i Treblinka II dokumentuje dziś Muzeum Treblinka. 2 sierpnia na jego terenie zostanie zaprezentowana wystawa IPN „Obraz Treblinki w oczach Samuela Willenberga”. Dzień wcześniej, 1 sierpnia, na ścianie warszawskiej kamienicy przy ul. Marszałkowskiej 60 odsłonięto tablicę upamiętniającą Samuela Willenberga i jego ojca Pereca, sfinansowaną przez IPN.

Aby zobaczyć odtworzyć włącz JavaScript

Dzieje Żydów w Polsce w XX w., w tym zagłada ludności żydowskiej w czasie II wojny światowej, od lat stanowią przedmiot badań Instytutu Pamięi Narodowej. Efektem są liczne publikacje.

Wiele materiałów o niemieckich nazistowskich obozach Treblinka I i Treblinka II oraz akcji „Reinhardt” jest dostępnych w portalu IPN przystanekhistoria.pl, na innych stronach internetowych IPN oraz kanale [IPNtv](https://www.youtube.com/channel/UCv3v3v3v3v3v3v3v3v3v3v3)

- [Artur Podgórski, Obóz zagłady w Treblince](#)
- [Paweł Błazewicz, Bunt w Treblince II](#)
- [Niemiecki Obóz Zagłady Treblinka II \(lipiec 1942 - listopad 1943\)](#)
- [Wirtualna wystawa IPN „Obraz Treblinki w oczach Samuela Willenberga”](#). Zapraszamy do obejrzenia wystawy online pod adresem <https://lastwitness.eu/>
- [Prokurator IPN na miejscu zbrodni. Niemiecki nazistowski karny obóz pracy przymusowej Treblinka I](#)
- [Zbrodnicza Akcja „Reinhardt”](#)
- [Symposium „Aktion Reinhardt i Zagłada polskich Żydów - w kręgu mechanizmów i sprawców” - 9 marca 2022](#)
- [Archiwalna środa. Akcja Reinhardt - niemiecka zbrodnia na Żydach](#)

IPNtv - dyskusje:

- [Aktion Reinhardt - Między mitem a rzeczywistością - najważniejsze wydarzenia XX wieku](#)
- [Akcja „Reinhardt”: technologia Zagłady - niemieckie zbrodnie podczas II wojny światowej](#)

21 kwietnia tego roku w Centralnym Przystanku Historia im. Janusza Kurtyki w Warszawie IPN zorganizował [konferencję naukową „Opór Żydów przeciwko Niemcom na okupowanych ziemiach polskich”](#). Przebieg dyskusji można obejrzeć [TUTAJ](#)

Polecamy Państwu również wystawę elementarną „Aktion »Reinhardt« 1942-1943”, [dostępną online](#).

Więcej o niemieckich obozach koncentracyjnych i zagłady można przeczytać na portalu <https://truthaboutcamps.eu/>.

[Poprzedni Strona](#)
[Następny Strona](#)

Centrala

Samuel Willenberg - Bunt więźniów - 2 sierpnia 1943 r. fot. Sławomir Kasper (IPN)

Pliki do pobrania

[dr Filip Gańczak o buncie w obozie zagłady Treblinka II \(wav, 39.02 MB\)](#)